

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ THE FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF PRESCHOOL CHILDREN

Стаття присвячена одній із актуальних проблем дошкільної освіти – формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. Цифрова компетентність визнана однією з восьми ключових компетентностей, які необхідно розвивати сучасній людині постійно, навіть після здобуття обов'язкової освіти, для того, щоб гнучко адаптуватися до мінливих умов навколишнього світу, дошкільна освіта та початкова освіта у своїх Стандартах освіти (2018, 2021) взяли курс на формування у дітей цифрової та інформаційно-комунікаційної компетентностей. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства відбувається переорієнтація суспільного життя та відносин із традиційного фізичної сфери у віртуальну кібернетичну, де цифрові навички дають можливість для комунікацій на новій платформі. Оскільки «дошкільна освіта є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти (нульовий рівень Національної рамки кваліфікації), стартовою платформою особистісного розвитку дитини», вона повинна відповідати усім сучасним вимогам, які ставляться до освіти.

Перші роки дитинства є ключовими у формування цифрової компетентності дітей, а також у формуванні здорового та збалансованого ставлення до цифрової сфери. Цифрова освіта та розвиток цифрової грамотності повинні розпочатися з раннього віку, коли діти починають використовувати цифрові технології у своєму повсякденному житті.

У варіативному складнику Базового компонента дошкільної освіти (2021) в освітньому напрямі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» пропонується формування у дошкільників цифрової компетентності, яка виявляється в певних знаннях, навичках, емоційно-ціннісних ставленнях. Вимоги Стандарту узгоджуються з рекомендаціями ЮНІСЕФ, а тому вимагають реалізації у закладах дошкільної освіти.
Ключові слова: цифрова компетентність, інформаційно-цифрова компетентність,

цифрові технології, ключові компетентності, теорії покоління.

The article is devoted to one of the most current problems of preschool education – the formation of digital competence of preschool children. Digital competence is recognized as one of the eight key competencies that modern people need to develop constantly, even after receiving compulsory education, in order to adapt flexibly to the changing conditions of the surrounding world. Pre-school education and primary education in their education standards (2018, 2021) have taken a course to develop children's digital, information and communication competencies. Thus, at the present stage of society's development, there is a reorientation of public life and relations from the traditional physical sphere to the virtual cybernetic one, where digital skills provide an opportunity for communication on a new platform. «Being an integral component and the first level in the education system (zero level of the National Qualification Framework), a starting platform for the child's personal development», preschool education must meet all modern requirements that relate to education.

The first years of childhood are leading in the formation of children's digital competence, as well as in the formation of a healthy and balanced attitude to the digital sphere. Digital education and development of digital literacy should begin at an early age, when children begin to use digital technologies in their daily lives.

The variable part of the preschool education basic component (2021) in the educational direction «A child in the sensory-cognitive space. Computer literacy» offers the formation of digital competence in preschoolers, which is manifested in certain knowledge, skills, emotional and value attitudes. The requirements of the standard are coordinated with the recommendations of UNICEF, and therefore require implementation in pre-school education institutions.

Key words: digital competence, information and digital competence, digital technologies, key competencies, generation theories.

УДК 373.2.091.39:004
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.30>

Суютинова К.Є.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Криворізького державного педагогічного
університету

Постановка проблеми. Цифрова компетентність визнана однією з восьми ключових компетентностей, які необхідно розвивати сучасній людині постійно, навіть після здобуття обов'язкової освіти, для того, щоб гнучко адаптуватися до мінливих умов навколишнього світу (Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning, 2018). У свою чергу, дошкільна освіта та початкова освіта у своїх Стандартах освіти (2018, 2021) взяли курс на формування у дітей цифрової та інформаційно-комунікаційної компетентностей. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства відбувається переорієнтація суспільного життя та відносин із традиційного фізичної сфери у віртуальну кібернетичну, де цифрові навички дають можливість для комунікацій на новій платформі. Оскільки «дошкільна освіта є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти

(нульовий рівень Національної рамки кваліфікації), стартовою платформою особистісного розвитку дитини» [1], вона повинна відповідати усім сучасним вимогам, які ставляться до освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями проблем розвитку нових складових елементів життєвих компетентностей та навичок (інформаційно-цифрових) є досить актуальним серед сучасних дослідників, науковців та практиків таких як: О. Авраменко, А. Богуш, О. Жерновникова, М. Каравелло, Т. Коваленко, А. Куций, Л. Лаврова, О. Махонша, Н. Морзе, О. Овчарук, В. Пендальчук, О. Романовський, Л. Ходаковська та ін.

У Базовому компоненті дошкільної освіти (редакція 2021 року) у варіативній частині в освітньому напрямі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» знаходимо

визначення цифрової компетентності: «це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки» [1, с. 26]. За Базовим компонентом дошкільної освіти результатом освітньої роботи має стати отримання цифрової компетентності у дитини дошкільного віку.

У Державному стандарті початкової освіти (редакція 2018 року) однією з ключових компетентностей визначено інформаційно-комунікаційну компетентність, «що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях [3].

Однією з ключових компетентностей НУШ є інформаційно-цифрова компетентність, яка «передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [7].

Таким чином, інформаційно-цифрова або цифрова компетентність посідає важливе місце у переліку компетентностей сучасної людини. Формування даних компетентностей дошкільниками та школярами, навчання комп'ютерної грамоти стає обов'язковим.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку наразі є малодослідженою: слід уточнити поняття цифрової компетентності; умови формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку; визначити критерії, показники цифрової компетентності дошкільників.

Мета статті – дослідження питання формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Застосування «цифрових» технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань. За допомогою медіа- та інтерактивних засобів педагогічним, науково-педагогічним

працівникам освіти легше використовувати підхід до викладання на основі впровадження інноваційних підходів, включаючи використання «кейсів», дослідницько-пошукової роботи, методу проєктів, розвивальних навчальних ігор тощо. Як результат – здобувачі освіти набагато краще засвоюють інформацію, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачають бажання навчатись, створювати нові знання та інновації [8, с. 52].

Як зазначив О. Наливайко, у дослідженні «Цифрова компетентність на практиці: рамковий аналіз» («Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks»), яке оприлюднила Європейська комісія, зазначено, що в Рекомендаціях Парламенту і Ради Європи від 18 грудня 2006 р. (Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EU)) цифрова компетентність визнана однією з восьми ключових компетентностей для навчання впродовж життя Lifelong Learning (LLL) у країнах Європейського Союзу. Вона визначена як здатність упевнено, критично та творчо використовувати цифрові технології для досягнення цілей, що належать до галузі роботи, зайнятості, навчання, дозвілля, участі в житті суспільства [6].

Розробленню методики формування та оцінювання цифрових компетентностей присвячені дослідження О. Барни, В. Бикова, В. Вембер, О. Кузьмінської, Н. Морзе.

Зарубіжні дослідники здебільшого використовують два терміни – цифрова компетентність (digital competence) та цифрова грамотність (digital literacy). В обох випадках володіння цифровою грамотністю або компетентністю передбачає «впевнене та критичне використання доступних технологій інформаційного суспільства для повсякденного спілкування, роботи та відпочинку» [4].

Незважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених питанню цифрової компетентності єдиного терміна для визначення цього виду компетентності немає. Вивчення робіт зарубіжних дослідників показує, що здебільшого використовуються два терміни – цифрова компетентність (digital competence) та цифрова грамотність (digital literacy). В обох випадках володіння цифровою грамотністю або компетентністю передбачає «впевнене та критичне використання доступних технологій інформаційного суспільства для повсякденного спілкування, роботи та відпочинку» [2].

О. Рейпольська зазначає, що «цифрова компетентність поєднує в собі сукупність знань, здібностей, особливостей характеру та поведінки, необхідних для того, щоб

використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення індивідуальних потреб і розв'язання ігрових або навчальних завдань» [10].

На думку Ю. Запорожцевої, використання ІКТ надає можливість значно підвищити продуктивність навчання за рахунок доцільного дозування та доступності нової інформації, мінімізації сторонніх шумів, оперативного взаємозв'язку джерела навчальної інформації та учасників освітнього процесу, адаптації темпу навчання учбового матеріалу до можливого рівня його сприйняття особистістю певної вікової групи, урахування індивідуальних стилів навчання та здібностей кожного, ефективного поєднання індивідуального, парного та групового режимів роботи [4].

Т. Коваленко, досліджуючи питання використання ІКТ у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку, відзначає, що «застосування ІКТ в дошкільному закладі створює умови для формування у дітей здатності орієнтуватися в інформаційних потоках навколишнього світу; опанування практичних засобів роботи з інформацією на рівні вікових можливостей; формування вміння обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів, що сприятиме досягненню успіху в будь-якій діяльності в сучасному інформаційному суспільстві» [5, с. 14].

Так, згідно теорій про покоління (розробники – Дж. Деверсон, Д. Коупленд, Ч. Хамблетт, Н. Хоув, В. Штраус та ін.) на сучасному етапі розвитку суспільства на ринок праці виходить покоління «Y» (роки народження – кінець 90-х) і покоління «Z» (роки народження – початок 2000-х). «Покоління Z це яскравий приклад людей, які з'явилися у часи великої глобалізації та постмодернізму. Їхньою характерною рисою є те, що з усіма сучасними технологіями вони на «Ти» ще із раннього дитинства. Отже, зети – це діти інтернету та сучасних технологій [9]. Покоління, народжене після 2010 року, називають покоління Альфа – Google babies.

Науковці (А. Варга, А. Єрмоленко, А. Кулакова, Р. Сойчук) констатують, що вже у віці 3-5 років сучасна дитина стає активним користувачем Інтернету через перегляд мультфільмів на YouTube, віртуальні ігри, починають користуватися месенджерами. Учні ж початкової школи – це не просто користувачі Інтернету, це вже творці цифрового контенту, для них звичайними явищами є селфі, меми, plunking, photo bombing, gangnam style, ice bucket challenge тощо. Це діти, для яких поставити питання Google є природнішим, ніж вчителю, які здатні швидко сприймати інформацію одночасно з кількох екранів, та починають заробляти в Інтернеті вже з юних літ [11].

Висновки. Отже, сучасний освітній процес не може бути цілісним і повноцінним без використання цифрової компетентності. У процесі стрімкого розвитку суспільства цифрова компетентність є чи не найважливішим складником сучасного освітнього процесу. Незважаючи на широкий спектр досліджень питання формування цифрової компетентності та навичок у дітей дошкільного віку виступає частиною загальної проблеми розвитку компетентностей. Перспективами подальшого дослідження є вивчення наступності дошкільної та початкової ланок освіти щодо формування цифрової компетентності дітей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) : Нова редакція : затв. наказом МОН України від 21.01.2021 № 33. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 11.02.2022).
2. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*. 2010. № 1. URL : https://lib.iitta.gov.ua/1162/1/Сучасні_завдання_інформатизації_освіти.pdf (дата звернення: 11.02.2022).
3. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> (дата звернення 11.02.2022).
4. Запорожцева Ю. С. Інформативно-цифрова компетентність як складник сучасного навчально-виховного процесу. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. Вип. 12. Т. 1. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/12/part_1/17.pdf (дата звернення: 11.02.2022).
5. Коваленко Т.М. Використання ІКТ у навчально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку. *Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у робот дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю* : тематичний збірник праць / упоряд.: А.А. Волосюк; за заг. Ред. Л. А. Шишолік. Рівне : РОІППО, 2015. 85 с. URL : <https://roippo.org.ua/upload/iblock/fe1/posibnyk-zakhodu.pdf> (дата звернення 12.02.2022).
6. Наливайко О. О. Цифрова компетентність: сутність поняття та динаміка його розвитку. URL : https://www.researchgate.net/publication/354234675_CIFROVA_KOMPETENTNIST_SUTNIST_PONATTA_TA_DINAMIKA_JOGO_ROZVITKU (дата звернення 10.02.2022).
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН 27/10/2016. 40 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20sere_dnya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення 11.02.2022).
8. Ляхоцька Л. Інформаційне освітнє інтернет середовище – крок до цифрового закладу освіти в умовах реформи «Нова українська школа. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/715564/1/%D0%A6%D0%B8%>

D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%202019.pdf (дата звернення 12.02.2022).

9. Покоління X,Y,Z – життєві цінності та кар'єрні пріоритети. URL : <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/rokolinna-x-y-z-zhyttyevi-cinnosti-ta-karyerni-priorytety> (дата звернення 13.02.2022).

10. Рейпольська О. Комп'ютерна грамота для старших дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 9.

11. Соломаха А. В. Підготовка майбутніх педагогів до діджиталізації в ранньому навчанні іноземних мов. URL : <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/357/375> (дата звернення 13.02.2022).